

**НЕОРИГІНАЛЬНІ ОБ'ЄКТИ В АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ****NON-ORIGINAL OBJECTS IN COPYRIGHT: PROBLEMS AND PROSPECTS**

**Суханов М.О., д.філос. в галузі права,
доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права
Львівський національний університет імені Івана Франка**

**Фокін С.І., магістр права,
юрист девелоперських проєктів
ТОВ «АЛЬТЕРА ГРУП»**

Стаття присвячена дослідженню проблематики неналежного врегулювання правовідносин щодо штучного інтелекту, який зараз заповнив майже кожну галузь. Окрім цього, стаття досліджує стрімкий розвиток штучного інтелекту та його вплив на створення об'єктів інтелектуальної власності, зокрема, неоригінальних творів, згенерованих комп'ютерними програмами.

Основна увага приділяється правовому регулюванню таких об'єктів та участі людини в їх створенні. Крім цього, проаналізовано як позитивні, так і негативні аспекти впливу штучного інтелекту на правовідносини, а також наголошено на необхідності адаптації законодавства до нових викликів.

Розглянуто питання правового статусу розробників комп'ютерних програм та користувачів таких програм у значенні генерування неоригінальних об'єктів. Запропоновано детально врегулювати обсяг прав на неоригінальні об'єкти з огляду на специфіку їх створення штучним інтелектом.

Штучний інтелект стрімко розвивається, що є його перевагою і відночас недоліком, оскільки, вже зараз проявляється факт неможливості врегулювати певні особливості та передбачити його розвиток. Саме проблема в неможливості прогнозування штучного інтелекту спричиняє ситуації правових колізій та прогалин, коли певні положення або просто не передбачені, неврегульовані, або суперечать одна одній.

У статті також розглянуто перспективи розвитку штучного інтелекту та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, створених за його допомогою. Для належного правового регулювання, пропонується провести детальний аналіз перспектив, особливостей та загальну правову оцінку таких правовідносин. Це дозволить встановити чіткі рамки, в яких законодавець зможе ефективно працювати.

Швидкий розвиток штучного інтелекту вимагає відповідного вдосконалення законодавства для належного регулювання нових правовідносин. Штучний інтелект, який за декілька років перейшов від концепцій до цілісних систем, створює нові можливості та виклики в різних сферах, зокрема у сфері інтелектуальної власності.

Усе вищенаведене зумовлює необхідність активного дослідження таких правовідносин з метою їх правової визначеності і в майбутньому – належного врегулювання нормативно-правовими актами.

Ключові слова: штучний інтелект, закон, інтелектуальна власність, комп'ютерні програми, авторське право, комерціалізація, неоригінальні об'єкти.

The article is devoted to the study of the problem of improper regulation of legal relations as for the artificial intelligence, which has now flooded almost every industry. In addition, the article examines the rapid development of artificial intelligence and its impact on the creation of intellectual property objects, in particular, non-original works generated by computer programs.

The main attention is paid to the legal regulation of such objects and human participation in their creation. In addition, both positive and negative aspects of the impact of artificial intelligence on legal relations are analyzed, and the need to adapt legislation to new challenges is also emphasized.

The issue of the legal status of developers of computer programs and users of such programs in the sense of generating non-original objects is considered. It is proposed to regulate in detail the scope of rights to non-original objects in view of the specifics of their creation by artificial intelligence.

Artificial intelligence is rapidly developing, which is its advantage and at the same time a disadvantage, since the fact of the impossibility of regulating certain features and predicting its development is already becoming apparent. It is the problem of the impossibility of predicting artificial intelligence that causes situations of legal conflicts and gaps, when certain provisions are either simply not foreseen, unregulated, or contradict each other.

The article also considers the prospects for the development of artificial intelligence and the commercialization of intellectual property objects created with its help. For proper legal regulation, it is suggested to carry out a detailed analysis of prospects, features and a general legal assessment of such legal relations. This will make it possible to establish a clear framework within which the legislator will be able to work effectively.

The rapid development of artificial intelligence requires the appropriate improvement of legislation for the proper regulation of new legal relations. Artificial intelligence, which in a few years has moved from concepts to complete systems, creates new opportunities and challenges in various fields, in particular in the field of intellectual property.

All of the above causes the need for active research of such legal relations with the aim of their legal certainty and in the future – proper regulation by normative legal acts.

Key words: artificial intelligence, law, intellectual property, computer programs, copyright, commercialization, non-original objects.

Постановка проблеми. Суспільство розвивається небаченими темпами, кожного дня виникають нові ідеї, далі такі ідеї реалізуються, після чого вони удосконалюються, і щоб йти в ногу із сучасними тенденціями, законодавство також удосконалюється в міру своїх можливостей.

Напевно, найстрімкіший розвиток і популярність отримав саме штучний інтелект, який буквально за декілька років перетворився з ідей та концепцій в цілісну систему, яка продовжує розвиватись та задає нові напрямки удосконалення та розвитку.

Виникнення творів, створених штучним інтелектом, містить як позитивні, так і негативні аспекти. Позитивний аспект полягає в тому, що людство отримує можливість нових векторів діяльності, форм роботи та нових можливостей, які можна будь-яким чином реалізувати, починаючи від правильного формулювання речення, закінчуючи створенням книги чи картини. Негативний аспект полягає, перш за все, в можливості порушення прав та інтересів інших суб'єктів інтелектуальної власності, а також досягнення рівня неконтрольованої діяльності штучного інтелекту.

Перспективи розвитку штучного інтелекту, а також комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності, що створюються з його допомогою, є надзвичайно важливою темою, оскільки, стрімкий розвиток штучного інтелекту потребує швидкого реагування на це і відповідного врегулювання. Саме для того, щоб належним чином врегулювати такі правовідносини, перш за все, потрібно провести активний аналіз їх перспектив, дослідити їх особливості, здійснити загальну правничу оцінку. Саме такі дослідження і подібна оцінка дають змогу встановити чіткі рамки, в яких буде працювати законодавець для належного врегулювання.

Літературний огляд. Питання об'єктів права особливого роду, створених комп'ютерною програмою досліджувалось багатьма науковцями, зокрема, Яворська О.С., Тарасенко Л.Л., Штефан А.С., Бурило Ю.П., Зеров К.О., Майданик Л.Р., Дмитришин В.С.

Об'єкти та суб'єкти. Законом України «Про авторське право та суміжні права» встановлюється чітке розуміння неоригінального об'єкта, згенерованого штучним інтелектом (комп'ютерною програмою) – об'єкт, що відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта [1].

Таким чином, законодавець дає нам змогу зрозуміти, що така новела стосується виключно об'єктів, які створюються без безпосередньої участі людини, тобто фактично за допомогою комп'ютера, але чи дійсно зазначений законодавчий постулат відповідає дійсності?

Штефан А.С. зазначає, що відсутність безпосередньої участі людини виявляється в іншому: людина здійснює налаштування штучного інтелекту, завантажує у нього певні дані, дає команду розпочати процес аналізу даних або синтезу інформації на основі здійсненого аналізу, проте не керує кожним кроком, який потрібно зробити комп'ютеру, тобто людина не впливає на зміст цього об'єкта, котрий залежить тільки від вибору комп'ютера, а тому об'єкт є згенерованим без безпосередньої участі людини [2, с. 77].

Погоджуючись із автором, хотілося б також зазначити, що людина завжди буде дотично залучена до роботи комп'ютерних програм. Взяти до прикладу штучний інтелект, який формує результат обробленого запиту на основі аналізу величезної кількості інформації із мережі і саме суб'єктом формування та завантаження цієї інформації є фізична особа. Отже, постає запитання: а чи справді об'єкти, що створюються штучним інтелектом, створюються без безпосередньої участі людини? На нашу думку – ні, оскільки, людина залучена на кожному етапі взаємодії із комп'ютером, починаючи від створення такої програми, продовжуючи заданням конкретного запиту, закінчуючи формуванням своєрідної бази даних інформації, на основі якої штучний інтелект формує вже свій результат опрацювання.

Підтвердженням наших думок є положення вищенаведеного закону про те, що твори, створені фізичними особами з використанням комп'ютерних технологій, не вважаються неоригінальними об'єктами, згенерованими комп'ютерною програмою. Звісно, це стосується більшою мірою випадків, коли людина самостійно створює об'єкт, але використовуючи при цьому комп'ютерну програму, наприклад, Canva, Ps та інші програми редагування та фотошопу. Однак, це також дає змогу зрозуміти, що законодавець намагається виокремити випадки внеску людини в результат діяльності штучного інтелекту, з огляду на те, що якщо людина хоч якимось чином залучається до роботи комп'ютерної програми, то це вже не буде об'єкт авторського права, що охороняється правом особливого роду.

Вищенаведеним законом зазначається, що суб'єктами права особливого роду на неоригінальні об'єкти, згенеро-

вані комп'ютерною програмою, можуть бути лише правомірні користувачі такої комп'ютерної програми або автори такої програми. Але якщо із правомірними користувачами все зрозуміло, то відкритим залишається питання щодо авторів таких комп'ютерних програм. Справа в тому, що, виходячи із положень відповідної статті, можна дійти висновку, що якщо суб'єктом на такі неоригінальні об'єкти може бути автор комп'ютерної програми, то виходить, що права на будь-які об'єкти, які будуть генеруватись нею (навіть як результат діяльності правомірного користувача такої програми), також будуть належати авторам такої програми?

Як зазначає Майданик Л.Р., об'єкти, що створюються штучним інтелектом вже ставлять під сумнів поняття «творця» з точки зору оригінальності. Аналізуючи судову практику судів різни країн, автор звертає увагу на однакості позицію: людина побічно має бути причетна до створення таких об'єктів, таким чином, більшість судів відстоюють позицію обов'язкової наявності втручання людини у створення такого об'єкту, як оригінальна складова [3, с. 148].

В свою чергу, Штефан А.С. зазначає, що комп'ютер не має ні свідомості, ні підсвідомості, ні психічних станів, які притаманні людям. Штучні нейронні мережі імітують роботу людської свідомості, але штучний інтелект ніколи не навчиться відчувати емоції та потребу в самовираженні [4, с. 16]. Така позиція ставить під сумнів саме творчий характер таких об'єктів.

Із вищенаведеним можна частково погодитись, оскільки, справді, твори мають бути, перш за все, оригінальні, мати творчий характер, як результат діяльності людини. Однак, з іншої сторони, недарма такі об'єкти є «неоригінальними», які мають особливу охорону правом особливого роду.

Крім цього, така позиція автора також дає нам відповідь на наше запитання: автором об'єкта, створеного комп'ютерною програмою за запитом правомірного користувача, не може бути розробник такої програми, оскільки, якщо користувач побічно залучається до створення подібного об'єкта, задаючи параметри запиту, то автор ніяким чином не залучається до цього, його функції закінчуються на моменті створення такої комп'ютерної програми, а тому, він не може бути суб'єктом щодо таких об'єктів.

Отже, на нашу думку, в законі слід деталізувати і розділити окремо права авторів комп'ютерної програми та її користувачів щодо створених неоригінальних об'єктів.

Виникнення та розпорядження. В законі зазначається, що право особливого роду на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, виникає внаслідок факту генерування цього об'єкта і починає діяти з моменту його генерування. Крім цього, слід звернути увагу, що внаслідок такого «генерування» виникають лише майнові права, особисті немайнові права не виникають. На нашу думку, це більшою мірою пов'язано з тим, що саме комп'ютер створює такі об'єкти, а як нам відомо, особисті немайнові права на твори авторського права можуть належати виключно їх суб'єктам, тобто, фізичним особам, які своєю творчою працею створюють такий твір, що не притаманне комп'ютерній програмі.

Дмитришин В.С. зазначає, що право особливого роду на об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, може бути передане (відчужене) на користь іншої особи. Суб'єкт права особливого роду може передати (відчужити) свої майнові права на об'єкт, будь-якій іншій особі у повному обсязі на території будь-якої держави або частково на окремі способи використання на території окремих держав світу, або на всі способи використання на території окремих держав світу [5, с. 114].

Справді, законом не обмежуються майнові права неоригінальні об'єкти, що згенеровані комп'ютерною

програмою. Однак, на нашу думку, майнові права на такі об'єкти потрібно дещо деталізувати, зокрема, врахувати той момент, що коли комп'ютерна програма формує результат запиту, вона аналізує велику кількість інших об'єктів інтелектуальної власності, використовуючи їх для створення власного об'єкта, що вже є використанням, причому, не завжди за згоди автора таких об'єктів.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна дійти висновку, що, перш за все, потрібно врахувати той факт, що людина буде завжди залучена до створення

неоригінального об'єкта, навіть якщо він «автоматично» генерується штучним інтелектом.

Наступною проблемою є ототожнення розробника комп'ютерної програми та автора, що згенерував цією ж програмою неоригінальний об'єкт. В законі слід розділяти таких суб'єктів, оскільки в кожного з них є свій обсяг прав, який відрізняється один від одного.

Останнє, на що варто звернути увагу, це те, що законом слід деталізувати та уточнити майнові права на неоригінальні об'єкти, з огляду на великий обсяг інформації, що аналізується та використовується штучним інтелектом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX : станом на 15 квіт. 2023 р.
2. Штефан А. С. Об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (штучним інтелектом) без безпосередньої участі людини: перший світовий досвід правової охорони. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2023. № 204 1–2. С. 75–85.
3. Maidanyk L. Artificial Intelligence and Sui Generis Right: A Perspective for Copyright in Ukraine? Access to Justice in Eastern Europe. 2021. Issue 3 (11). P. 144–154.
4. Shtefan A. Creativity and artificial intelligence: a view from the perspective of copyright. Journal of Intellectual Property Law & Practice. 2021. Vol. 16. Issue 7. P. 720–728.
5. Дмитришин В. Набуття та розпорядження правами особливого роду (sui generis). Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку : Матеріали XXXI-ої Міжнар. науково-практ. конф., м. Рим, 7 квіт. 2023 р.